

IJTIMOIIY TARMOQLAR TILINING LINGVISTIK XUSUSIYATI

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Ôzbek tili va adabiyoti yônalishi

2-bosqich 302-guruh talabasi

Tursunova Munisa

+998910160593

Ilmiy rahbar: **Munira Muhammadiyeva**

Anotatsiya: Mazkur maqolada ijtimoiy tarmoqlar tilining lingvistik xususiyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi natijasida shakllanayotgan internet tili, uning leksik, grammatik va uslubiy jihatlari o'rganiladi. Tadqiqot davomida ijtimoiy tarmoqlarda keng qo'llanilayotgan neologizmlar, qisqartmalar, xorijiy tillardan o'zlashgan birliklar hamda emoji va grafik vositalarning kommunikativ vazifalari tahlil qilindi. Olingan natijalar ijtimoiy tarmoqlar tili o'zbek tilining lug'at tarkibini boyitayotganini, shu bilan birga ayrim hollarda adabiy til me'yorlaridan chekinish holatlarini yuzaga keltirayotganini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari zamonaviy tilshunoslikda internet kommunikatsiyasining o'rnini aniqlash va nutq madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются лингвистические особенности языка социальных сетей. Исследуются лексические, грамматические и стилистические характеристики интернет-языка, формирующегося под влиянием современных средств коммуникации. Особое внимание уделяется неологизмам, сокращениям, заимствованным словам, эмодзи и графическим средствам общения. Результаты исследования показывают, что язык социальных сетей способствует обогащению словарного состава узбекского языка, однако в некоторых случаях приводит к отклонению от норм литературного языка.

Abstract: This article examines the linguistic features of social media language. The lexical, grammatical and stylistic characteristics of internet language formed under the

influence of modern communication technologies are analyzed. Particular attention is paid to neologisms, abbreviations, borrowed words, emojis and graphic means of communication. The findings indicate that social media language enriches the vocabulary of the Uzbek language while simultaneously causing certain deviations from literary language norms.

Kalit soʻzlar: ijtimoiy tarmoqlar, internet tili, neologizm, kommunikasiya, emoji, qisqartma oʻzlashma soʻzlar, lingvistika.

Ключевые слова: социальные сети, интернет-язык, неологизм, коммуникация, эмодзи, сокращения, заимствования, лингвистика.

Keywords: social media, internet language, neologism, communication, emoji, abbreviation, borrowed words, linguistics.

Kirish

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylandi. Telegram, Instagram, Facebook, X (Twitter) va boshqa platformalar insonlar oʻrtasidagi muloqotni tezlashtirib, yangi kommunikativ muhitni shakllantirdi. Mazkur muhitda qoʻllanilayotgan til anʼanaviy yozma va ogʻzaki nutqdan ayrim jihatlari bilan farqlanadi.

Ijtimoiy tarmoqlar tilida qisqa, tezkor va taʼsirchan muloqot ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shu sababli unda yangi soʻzlar, qisqartmalar, grafik belgilar hamda xorijiy tillardan kirib kelgan birliklar keng qoʻllaniladi. Bu esa internet tilini lingvistik jihatdan oʻrganish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Tadqiqotning maqsadi ijtimoiy tarmoqlar tilining asosiy lingvistik xususiyatlarini aniqlash va ularning oʻzbek adabiy tiliga taʼsirini tahlil qilishdan iborat.

Metodologiya: Mazkur tadqiqotda tavsifiy tahlil, qiyosiy tahlil va kontent-tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot materiali sifatida Telegram, Instagram va Facebook platformalarida uchraydigan matnlar, izohlar va foydalanuvchilar tomonidan yaratilgan kontent namunalaridan foydalanildi.

Tahlil jarayonida ijtimoiy tarmoqlarda keng qoʻllanayotgan til birliklari guruhlariga ajratildi va ularning funksional xususiyatlari oʻrganildi. Shuningdek, aniqlangan lingvistik

hodisalar adabiy til me'yorlari bilan qiyosiy tahlil qilindi.

Natijalar: Tadqiqot natijasida ijtimoiy tarmoqlar tiliga xos quyidagi lingvistik xususiyatlar aniqlandi: Birinchidan, qisqartmalardan foydalanish yuqori darajada ekanligi kuzatildi. Foydalanuvchilar vaqtni tejash maqsadida soʻz va iboralarni qisqartirilgan shaklda qoʻllashadi.

Ikkinchidan, ingliz tilidan oʻzlashgan birliklar faol ishlatilishi aniqlandi. Jumladan, "post", "story", "like", "blogger", "kontent", "trend" kabi soʻzlar kundalik internet muloqotining tarkibiy qismiga aylangan.

Uchinchidan, emoji va stikerlarning kommunikativ vazifasi kuchayganligi kuzatildi. Ular hissiy holatni ifodalash, matn ta'sirchanligini oshirish va muloqotni soddalashtirish vazifasini bajaradi. To'rtinchidan, ayrim hollarda imlo va punktuatsiya qoidalariga rioya qilinmasligi, adabiy til me'yorlaridan chekinish holatlari uchrashi aniqlandi.

Muhokama: Tadqiqot natijalari internet kommunikatsiyasi til rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatayotganini tasdiqlaydi. Neologizmlar va oʻzlashma soʻzlar yangi tushunchalarni ifodalash imkonini berib, tilning lugʻat boyligini kengaytirmoqda. Bu holat tilning tabiiy rivojlanish jarayoniga mos keladi.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarda qisqartmalar va aralash til birliklarining ortib borishi ayrim hollarda adabiy til me'yorlarining buzilishiga olib kelmoqda. Ayniqsa, yoshlar nutqida xorijiy soʻzlarning me'yoridan ortiq qoʻllanishi milliy tilning ayrim xususiyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Emoji va grafik belgilar esa zamonaviy raqamli kommunikatsiyaning yangi semiotik vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda. Ular yozma nutqning emotsional imkoniyatlarini kengaytiradi va muloqot samaradorligini oshiradi.

Xulosa

Ijtimoiy tarmoqlar tili zamonaviy kommunikatsiyaning muhim tarkibiy qismi bo'lib, o'ziga xos lingvistik xususiyatlarga ega. Tadqiqot natijalari ijtimoiy tarmoqlarda neologizmlar, qisqartmalar, oʻzlashma soʻzlar hamda emoji va grafik vositalarning keng qoʻllanilishini ko'rsatdi. Ushbu hodisalar tilning rivojlanishi va lugʻat boyligining ortishiga

xizmat qilayotgan bo'lsa-da, adabiy til me'yorlariga rioya qilish masalasiga alohida e'tibor qaratishni talab etadi.

Kelgusida internet tilining o'zbek adabiy tiliga ta'sirini chuqurroq o'rganish va raqamli kommunikatsiya sharoitida nutq madaniyatini rivojlantirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Mahmudov N. Til va nutq. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
- 2.Nurmonov A. O'zbek tilshunosligi tarixi. – Toshkent: Akademnashr, 2017.
- 3.Sayfullayeva R., Mengliyev B. Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
- 4.Begmatov E. Hozirgi o'zbek adabiy tilining leksik qatlamlari. – Toshkent: Fan, 2018.
- 5.Crystal D. Language and the Internet. – Cambridge University Press, 2006.
- 6.Crystal D. Internet Linguistics: A Student Guide. – Routledge, 2011.
- 7.Baron N.S. Always On: Language in an Online and Mobile World. — Oxford University Press, 2008.
- 8.Herring S.C. Computer-Mediated Communication: Linguistic, Social and 9.Cross-Cultural Perspectives. — Amsterdam, 1996.